

Sámi báikenamat, válldi relašuvnnat ja representašuvdna

KAISA RAUTIO HELANDER

Sámi allaskuvla

Giela rollat sosiála máilmmi hábmemis leat dehálaččat, ja giella adnojuvvo sosiála ja politihkalaš duohtadili ráhkadeapmái ja hábmemii. Gielas leat dievva mearkkat, ikonat dahje symbolat mat sáhttet sisttisoallat eanet mearkkašumiid go dábálaš sánit. Válldi relašuvnnat leat maiddái institutionaliserejuvvon gillii seammás go giella doaibmá sosiála oktavuodaid ja kommunikašuvnna gaskaoapmin. Gielain lea maid vejolaš inkluderet dahje ekskluderet joavkkuid ja ovttaskas olbmuid dađi mielde makkár oainnut ráđđejit gielalaččat hábmejuvvon «duohtadili» hárrái. (Clark – Dear 1984: 83–88.) Giella lea dat gaskaoapmi mainna sáhttit geassit rájiid, deattuhit muhtin beliid ja nuppiid fas vuolidit. Gielain hábmet áššiid ja dainna ráhkadit artikulerejuvvon gova máilmmis. (Taylor 1985: 258.)

Marie Battiste ja James Youngblood Henderson (2000: 74) čálliba giela mearkkašumi birra máilmmi hálddašeamis, ahte dat geain lea fápmu mearridit manin juoga mii nu gohčoduvvo, dain lea maid fápmu mearridit mii adnojuvvo duohtadillin. Aiddo danin go báikenamat leat oassi gielas, dat lea maiddái mielde hábmeme gova máilmmis, ja danin báikenamaiguinnai sáhtta stivret reála máilmmi ipmárdusa. Báikenamaid atnui, erenoamážit virggálaš oktavuodain, čatnasit dávjá politihkalaš ulbmilat. Dán artihkkalis guorahalan mo báikenamat sáhttet diđolaččat adnojuvot representašuvnna hábmemii. Gidden fuomášumi dasa, mii sámi báikenamaide lea geavvan, go válldi hálddašeaddjit leat hábmen representašuvnna báikenamaid vehkiin iežaset politihkalaš ulbmiliidda heivvolažžan. Dát artihkal addá seammás maiddái ovdamearkkaid das, mii sámi njálmmálaš árbevieru báikenamaide dáh-páhuvvá earáid eavttuiguin stivrejuvvon čálakultuvrras.

Mii lea representašuvdna?

Representašuvnnain ipmirduvvojit kultuvrralaš geavadagat, maiguin servodagat dulkojit ja hábmejít máilmmi iežaset birrasis ja maiguin dat govvidit iežaset earáide (Cloke – Crang – Goodwin 2005: 12). Dakkár geavadagaiguin ráhkaduv-

vojit ja ovdanbuktojuvvojit mearkkašumit. Dan dihte representašuvnnat eai dušše reflektere reála máilmmi, muhto dat veahkehit hábmet dan. Jus dohkkehit dan, ahte representašuvdna lea aktiivvalaš ja hábmejeaddji geavadat, de dat mielddisbuktá ahte diehtu ii sáhte leat neutrála dahje vigiheapmi válldi gaskavuodaid ektui. (Johnston – Gregory – Pratt – Watts 2000: 703–704.)

Representašuvdna lea diđolaččat ráhkaduvvon servodaga sosiála ja politihkalaš ulbmiliidda heivvolaš gova hábmemii. Nu maiddá guovlluid ja duovdagiid representašuvnnat leat kultuvrralaččat mearriduvvon ja leat hábmejuvvon dađi mielde, gean oainnus áššit gehččojuvvojit. (Smith, A. 2003: 72; Agnew 1998: 11–12; Helander 2009a.)

Mearkkat ja teavsttat, erenoamážit kartografija ja kárttat, maiguin geografija govvejuvvo ja visualiserejuvvo, leat álo leamaš válldi sosiála ja politihkalaš gaskaommit. Dan dihte geografija maiddá geassá ja visualisere abstrákta ja oaidnemeahtun válldi rájiid, mat vuhttojit sosiála geavadis ja olmmošlaš oktavuodain. (Paasi 1996a: 20; maiddá Harley 2001: 149–168.) Válldi ráhkadusat leat dávjá guorahaljuvvon historjjálaš kartografijas. Lea dattetge dehálaš atnit muittus, ahte válldi relašuvnnat eai guoskka dušše kartografijai dahje dušše fal historjjálaš kartografijai. Maiddá eará historjjálaš ja dálá áiggi doaimmain nugo omd. eanaoamasteami hálddašeamis, luoddagalbbain ja eará virggálaš nammaválljemiin lea vejolaš hui čielgasit vuohttit váldegeavaheami struktuvrraid (gč. omd. Helander 2008; 2010; Kostanski – Clark 2009). Kártaráhkadeapmi, eanaoamastanhálddašepmi, luoddagalben ja buot eará virggálaš nammaatnu dorjot maiddá guđet guoimmiset ja dáinna lágiin sáhttet adnojuvnot representašuvnna nannemii ja doalaheapmái.

Historjjálaš áiggis oarjemáilmmi, eurosentralaš representašuvnnat leat stivren ja váikkuhan eanemustá olbmuid ipmárdussii máilmmis. Sáhka lea namalassii das gean eavttuiguin, gean perspektiivvas, gean váste representašuvdna hábmejuvvo, ja nuppe dáfus makkár gaskavuodát leat váldestruktuvrraid ja representašuvnnaid gaskkas. Linda Tuhiwai Smith (2004: 34) čállá historjjá hálddašeamis, mii seammás laktása maiddá válldi stivret representašuvnna:

History is also about power. In fact history is mostly about power. It is the story of the powerful and how they became powerful, and then how they use their power to keep them in positions in which they can continue to dominate others.

Historjjá guorahallan veahkeha ipmirdit dálá dilálašvuodaid, ja danin dat lea guovddáš oassi dekoloniserenproseassas (Smith, L. T. 2004: 29–30). Go lea sáhka báikenamaid virggálaš anu birra, de representašuvnna ja dan doalaheami guorahallan historjjálaš geahčastagas dahje perspektiivvas fuomášuhtá, ahte representašuvdna lea guhkit áiggi mielde huksejuvvon konstrukšuvdna. Dan rievdadeapmi boktá dávjá vuostehágu aiddo fal válldi hálldašeaddji eanetlogu álbmoga gaskkas nugo omd. Norgga dálá báikenammaságastallan bures čájeha (dán birra vel dárkileappot 6. kapihttalis). Danin dákkár vuosteháhku lea maid čielgasit ovdamearka neokoloniála váldestruktuurain. Báikenamaiguin hábmejuvvon representašuvnna analysain sáhtá maiddá guorahallat dan, manin dálá eamiálbmotservodagat dávjá rahčet nu sakka oazžut iežaset báikenamaid dohkkehuvvot virggálaš atnui. Gáibádušat rievdadit guhká doalahuvvon representašuvnnaid leat danin oassi eamiálbmogiid iešmearrideamis ja dálá toponymalaš dekoloniserenproseassas. Danin guovddáš hástalussan dán proseassas leage gažaldat, mo lea vejolaš rievdadit guhká huksejuvvon representašuvnnaid.

Báikenamaiguin nannet eurohpálaš kolonialismma representašuvnna

Koloniála nammabidjanproseassaid ja daid bohtosiid guorahallan čájeha, mo báikenamat leat adnojuvvon aiddo fal reála máilmmi muhtin beliid deattuheapmái ja ná váikkuhan representašuvnna hábmemii. Harley (2001: 181) atná tearpma *toponymalaš kolonialisma* (eng. *toponymic colonialism*) govvet ođđasisnammadanproseassaid, mat leat leamaš dábálaččat go eamiálbmogiid guovluin leat bidjan báikenamaid lokalitehtaide, main juo árbevirolaččat ledje namat eamiálbmotgillii. Dákkár ođđasisnammadeamit čatnasit aiddo fal representašuvdnii ja dihtolágan representašuvnna hábmemii. *Toponymalaš kolonialisma* -tearpmain heive govvet maiddá eará koloniála nammadanproseassaid ođđasisnammadeami lassin. Dávjáhan lea sáhka maiddá dan birra, makkár báikenamat välljejuvvojit dahje dohkkehuvvojit virggálaš atnui, makkarat fas jaskkodahttojuvvojit ja makkár báikkiid namat vuoruhuvvojit dahje deattuhuvvojit toponymaid virggálaš anus. Guovddáš gažaldahkan lea maiddá, geas lea válldi mearridit makkár báikenamat ja man gillii dohkkehuvvojit virggálaš atnui.

1400-logu loahpa rájes leat eurohpálaš álbmogat sirdán kolonialismma boađusin eurohpálaš báikenammaárbevieru eamiálbmotguovlluide. Columbusa rájes lea vejolaš čuovvut vugiid, mo koloniála nammabidjamiin leat eurohpálaš namat sajáidahttojuvvon koloniserejuvvon guovlluide. Todorov (1984: 27–28) govve aiddo fal Cristóbal Colón dahje Christopher Columbusa nammabidjanvugiid, maid vuosttaš motivašuvdnan ledje oskkolaš ja gonagaslaš hierarkijat nugo Ipmil, nieida Márjá, Espánja gonagas, dronnet ja gonagaslaš prinša. Maŋŋá Columbus anii maiddá eará nammabidjanvugiid, go vuos máilmmálaš ja oskkolaš hierarkijaid mielde biddjon namat ledje gilvojuvvon kolonijaguovlluide. Vaikko Columbus bures diđii, ahte báikkiin ledje juo anus eaminamat, son dattetge bijai lokalitehtaide ođđa báikenamaid, mat šadde seammás oamasteami symbolan.

Maŋgalágan ođđasisnammadanstrategijat leat adnojuvvon buot kolonijaguovlluin. Danin leat olu ee. iešguđegelágan motiivvaid mielde ráhkaduvvon kommemoratiiva namat, nugo omd. eurohpálaš borjjasteddjiid mielde biddjojuvvon báikenamat *Cook Island* dahje *Mount Cook* kapteinna James Cook mielde dahje *Tasmania* ja *Tasman Sea* hollándalaš Abel Tasman mielde. Maiddá olles kontineanttaid nama *America* lea kommemoratiiva namma, go dan duogážin leages firenzelaš virgeolbmá Amerigo Vespucci namma. (McKinnon 2009; Hodges 2007; Schwartz 2003; Berkhofer 1978.)

Eurohpá nammagearddi heiveheamis kolonijaguovlluide lea hui dávjá adnojuvvon ávkin maiddá sirddanammametoda. Dábálaš sirddavuohkin lea leamaš lasihit álgoálgosaš eurohpálaš vuoddonammii omd. ovdamearasin *ođđa*-adjektiivva. Dákkár málliin leat ráhkaduvvon hui olu namat nugo omd. engalsgielas: *New England*, *New York*, *New Plymouth*, *New South Wales* ja maiddá *New Zealand*, masa álgos biddjojuvvui namma hollánddagillii *Nieuw Zeeland* (lat. *Nova Zeelandia*). Dan vuodul lea sajáiduvvan dálá engalsgiel hápmi *New Zealand*. Dáinna nammabidjanvugiin lea eurohpálaš nammaárbevierru sirdojuvvon eará kontekstii nu, ahte seammás lea doalahuvvon oktavuolta vuolggaguovlluid álgoálgosaš báikkiide ja nammabidjanmálliide. Dát málle doarju ollásit eurosentralaš jurddašemi, mas máilbmi juhkkujuvvo kolonialismma boađusin eurohpálaš perspektiivvas boares ja ođđa máilbmin – dahje nugo engalsgillii gohčodit *Old World* ja *New World*.

Álgoálgosaš nama varieremiin lea vejolaš doalahit nostalgijja sihke vuolggaguovlluide ja koloniála projekšuvnnaide. Dákkár nammabidjanvugiin ráhkaduvvui

symmetralaš čanus mainna «boares» máilbmi reflekterejuvvui odđa kolonijain. Dákkár báikenamat ovddastit maiddá territorija symbolalaš hálduiváldima juo ovdal konkrehta dagu. (Jacob 2006: 205.) Koloniála báikenamaid rollan lea leamaš doaibmat dego gielalaš steampilin ja symbolan, maiguin eurohpálaččat sáhtte merket báikkiid ja guovlluid ja ná čájehit koloniála guovlluid oamasteami. Go fas toponymalaš kolonialismma boadusin eamiálbmogiid báikenamat jaskkodahttojuvvojedje, de dainna vugiin nannejuvvui ipmárdus *terra nullius* -dilis dego guovllut eai livčče leamaš ásaihtahttojuvvon ovdal go eurohpálaččat bohte daidda guovlluide. Ná maiddá báikenamaiguin legitimerejuvvui guovlluid hálduiváldin (gč. dárkileappot omd. Miller 2008; Harley 2001; Blaut 1993). Dan dihte eurohpálaččaid bidjan báikenamain lea leamaš guovddáš mearkkašupmi doaibmat symbolan nanneme oamastanrivttiid daidda guovlluide, maid sii dađistaga válde háldui. Dan lassin báikenamaiguin huksejuvvui representašuvdna, mii nannii kolonijaaálbmogiid ásanhistorjjá.

Toponymalaš kolonialismma dovdomearkan lea namalassii hábmet representašuvnna, mainna nannejuvvo ipmárdus guovlluid koloniála oamasteamis ja hálddašeamis. Jacob (2006: 205) mielde báikenamma doaibmá vuolláičálan, hierarkiija ja symbolalaš oamasteami gáibádussan. Danin dat lea analogalaš politihkalaš ja koloniála mearrideapmái, masa čujuhuvvo aiddo hálddašeaddji namain. Harley (2001: 178–180) čállá, ahte báikkiid ja guovlluid odđasisnammadeapmi lea ássanhistorjjás politihkalaš oamasteami viidát dokumenterejuvvon dahku. Nuppe dáfus fas báikenamaid eretguođđimiin, namalassii jaskkodahttimiin čihkkojuvvojedje eamiálbmogiid oamastanrivttit iežaset guovlluide. Báikenamaid jaskkodahttima boadusin eamiálbmogat ledje dego sihkkujuvvon eret historjjás. Danin toponymalaš kolonialismmas leat maiddá nu nanu čatnosat historjáčállimii ja dan representašuvdnii, mii diđolaš historjáčállimiin lea dađistaga hábmejuvvon. Dasa čujuha maiddá ovddabealde namuhuvvon Linda Tuhiwai Smith (2004: 34) čilgehus historjjá hálddašeamis. Diđolaš historjáčállin bealistis nanne ipmárdusa koloniála álbmogiid oamastanrivttiid birra (gč. omd. Miller 2008).

Eurohpálaš kolonialismma historjá čájeha maiddá, mo kárttat leat adnojuvvon fámoláš gaskaoapmin visualiseret, sajáidahttit ja nanusmahttit koloniála representašuvnna (gč. omd. Warhus 1997; Whitfield 1998; Edney 2009). Kárttat doibme koloniála diskurssa viidát gaskaoapmin, maiguin lei vejolaš govvet topografija

hálddašeaddji servodaga gillii (Harley 2001: 179). Kárttat veahkehedje hálddašit ja oamastit guovlluid ja maiddái daid guovlluid representašuvnnaid (Smith, A. 2003: 72). Kártaiguin ja nu maiddái kártaid báikenamaid válljemiin lea vejolaš kontroleret máilmmi daningo daiguin sáhtá ráddjet ja hábmet dieđu (vrd. omd. Turnbull 1993; Paasi 1996b; Häkli 2002).

Stádat ja eará hálddašeaddjit leat álo atnán kártaid čájehit ja nannet guovlluid kontrolla ja hálddašeami. Erenoamážit 1800-logu rájes kártaarhkadeapmi čadnojuvvui čavga oktii stádahálddahusain (Blacksell 2006: 31). Stáda ruhtadan topográfalaš ja toponymalaš doaimmain lei guovddáš mearkkašupmi guovddášhálddahusa viidáneamis ja nanusmahttimis. Kártadoaimmaid ulbmilin lei maiddái veahkehit nátionálastáda siskkáldas kolonisašuvnna (Daniels 1998: 114). Danin stádat álge 1800-logus čielgaseappot stivret kártaarhkadeami vai sáhte hábmet kártaid iežaset nátionalisttalaš ulbmiliidda heivvolažžan. Kártaid lei dehálaš mearkkašupmi nátionálastádaid territoriála representašuvnnaid hábmemis ja nanusmahttimis (Blacksell 2006: 18). 1800-logus kárttat šaddagohte nátionála válddi čájeheapmái ávkin, ja daiguin lei álki konkrehtalaččat čájehit nátionála territoriijaid. Olbmuid millii ráhkaduvvui govva nátionálastádas kártaid vehkiin, ja ná kárttat bálvaledje govahallojuvvon searvevuoda (eng. *imagined communities*) ulbmiliid (vrd. Anderson 1991; maiddái omd. Kosonen 2000).

Representašuvdna Sámis - ovdamearkan báikenammaatnu Norgga bealde

Dás duohko guorahalan sámi báikenamaid gieđahallama ovdamearkan das, mo davviguovllus leat báikenamat adnojuvvon representašuvnna hábmemii. Anán erenoamážit Norgga beale dili ovdamearkan das, mo nátionálastádaid huksenáigge leat báikenamat leamaš guovddáš gaskaoapmin nanneme nátionála historjáčállima ja territoriála representašuvnna. Kártaid báikenamat ožžo dehálaš rolla nátionálastáda territoriála gova visualiseremis. Eanaopmodagaid báikenamaiguin hábmejuvvui representašuvdna dáčča álbmoga ássamis ja ássanhistorjjás. Dan dihte našuvdnahuksenáigge álge diđolaččat stivret sámi guovlluid virggálaš báikenammaanu. (Helander 2008; 2009a.)

Lea dattetge dehálaš atnit muittus, ahte sámi guovlluid diđolaš representašuvnna hábmen ii álgge easkka nátionálastádaid diđolaš huksenproseassa áigge, muhto das

lea mihá boarrásat historjá. Nugo ovddabealde lean guorahallan, de eurohpálaš kolonialismma álgun erenoamážit Eurohpá olggobeale guovlluin rehkenastojuvvojit Columbusa mátkkit 1400-logu loahpa rájes. Sámi guovlluin leat oktavuodát birastahtti álbmogiidda mihá boarráseappot go 1400-logus. Erenoamážit sámiid vearuheamis ja gávpeoktavuodain leat ruohttasat juo ovdahistorjjálaš áiggis. Deháleamos girjjálaš duodaštus sámiid vearuheamis lea Ottara muitalus Wessexá gonagassii Alfredii 800-logu loahpas. (Hansen – Olsen 2004.)

Vaikko stádaid beroštumit Sápmaí leat juo badjel duhát jagi boarrásat, de sámi guovlluid girjjálaš dokumeanttat leat áimmuin easka 1500-logu loahpa rájes. Dan rájes namuhuvvojit báikenamatnai gálđuin, daningo dat adnojuvvojit hálddašeddjiid dokumeanttain nugo omd. vearrolisttuin ja diggeprotokollain, kárttain ja maiddái eará dokumeanttain. Gáldut čájehit mainna lágiin iešgudegelágan ja iešgudegegielat eiseválddit leat báikenamaid atnán ja mo sii leat daid dokumeanttaide čállán. Báikenamat leat dokumenterejuvvon mángga gillii nugo dánskka-, dáro-, ruota-, suoma- ja ruoššagillii, daningo birastahtti stádain leat leamaš territoriála gilvvut sámi guovlluin jahkečuđiid ovdal go dat guovllut leat juhkkujuvvon nátionálastádaid territoriijan jagi 1751 rájes. Danin Sámis sáhttit vuohttit seamma gilvva guovlluid oamasteami birra nugo eurohpálaš kolonialisma minddarnai čájeha. Davviriikkaid historjjás adnojuvvojit tearpmat *priváhtta sámit*, *oktasaš sámit* ja *oktasašguovllut*. Dat čájehit mainna lágiin birastahtti álbmogat ja hálddašeaddji stádat juogadedje gaska-neaset sámi guovlluid iežaset beroštupmeguovlun ja stivrejedje sámiid oamasteami omd. vearuhan- ja gávppašánvuoigatvuođiguin.

Sámi guovllu historjjálaš gálđuid báikenammaatnu ii atte rievttis gova sámegielaht njálmmálaš árbeviera nammaanus daningo dat lea gálđuin eanaš háviid jaskko-dahttojuvvon. Nugo Bergsland (1974: 1) čállá, de sámi historjjá leat earát go sámit čállán earáide go sámiide. Dat lea mielddisbuktán maiddái dan, ahte sámi guovllu báikenamatnai leat dokumenterejuvvon earáid go sámiid eavttuid ja dárbbuid mielde (gč. maiddái Helander 2004; 2008; Bergsland 1991; Hansen – Olsen 2004). Dat ahte čállojuvvon gálđuin leat unnán sámegielaht báikenamat, ii mearkkaš ahte daidda báikkiide eai leat leamaš sámi namat. Dat mearkkaša baicce dan, ahte eiseválddit birgejedje daid báikkiid skandináválaš makrotoponymaiguin, mat daidda váldobáikkiide duon áigge juo ledje. (Frette 1984: 69; Helander 2008: 65–66.)

Mearkkašahtti lea, ahte historjjálaš gálđuid báikenamat leat guhká makrodásis, nu ahte dain namuhuvvojit omd. sámi siiddaid ja váldoguovlluid ja stuorá-

mus lokalitehtaid namat. Gálduid báikenamat leat makrotoponymat dakkár lokalitehtaide, maidda olggobeale servodat lea iežas dárbbu vuodul bidjan namaid Sámis. Dákkár dokumeanttat čájehit maiddá dan, ahte earágielagiid nammabidjan Sámis ii leat álo álgoálggus ássanhistorjái čadnojuvvon muhto dat lea buorebutge hálddahushistorjjálaš dokumentašuvdna, mii čájeha hálddašeaddji stádaid ja álbmogiid beroštumiid sámi guovlluin (Helander 2008: 148). Dattetge historjjálaš dokumeanttaid váldogielat nammaatnu lea áiggiid mielde huksen boasttolágan ipmárdusa ássanhistorjjás. Erenoamážit Norggas leat dárogiela etymologalaš nammadutkamat čadnojuvvon maiddá ássanhistorjjálaš čilgehusaide, mat leat omd. sámi guovllus adnojuvvon dulkot dáčča álbmoga ássanhistorjjá (vrd. omd. Rygh 1924 etymologalaš čilgehusaide; Helander 2008: 86–87). Aiddo danin go gálduin váilu systemáhtalaš dokumentašuvdna mo sámii ieža leat atnán báikenamaid, de dát jaskkodahttin lea bealistis nannen boasttoipmárdusa dego maiddá sámiiid ássanhistorjá váillošii.

Skandinávalaš báikenamaid dárkilis guorahallan čájeha dattetge maiddá dan, mo nammabidjamat leat dávjá leamaš sámegeiel namat mállen ja vuolggasadjin. Frette (1986) lea čilgen Norgga rittu davimus *anger*-namaid sámi báikenamaid vuodul ráhkaduvvon dárogiel namman. Báikkiid álgoálgosaš sámi namat leat heivehuvvon dárogiel nammavuogádahkii nugo omd. Davvi-Romssas sám. *Gohppi* + dár. *angen* > *Koppangen* ja sám. *Čoalbm* + dár. *angen* > *Kjølman*. Dás lea namalassii sáhka sirddanammamálles, mas sámi namaid vuodul leat ráhkaduvvon dárogiela namat ja mat leat dasto dáinna namabidjamiin heivehuvvon dárogiela *-anger*-namaid mállii.

Nuppe dáfus dárogielas jahkečuđiid adnojuvvon hálddahuslaš makrotoponymat sáhttet leat fas báidnán álgoálgosaš sámi namaid anu, nugo omd. dárogiela *Porsanger* ja sámegeiela *Leavdnja* namat čájehit. Sámi namma *Leavdnja* lea álgoálggus adnojuvvon olles guovllu namman. Dan lassin lea sajáiduvvan loatnanamma *Porsángu*, mii lea dárogiela *Porsanger*-namas lonejuvvon. Dán loatnanama atnu lea váikkuhan nu, ahte báikenamma *Leavdnja* lea dađistaga sirdásan eará atnui daningo dálá sámegeielas dat namma adnojuvvo eanaš dušše gilnamman iige šat álo olles guovllu namman. (Helander 2008: 46–47.)

Dakkár dáhpáhusain go sámi namma lea merkejuvvon historjjálaš gálduide, de dat lea dábálaččat čállojuvvon eará gielaide boares čállinprinsihpaid mielde, nugo omd. nammahámit *Polmak* ja *Karasjok* čájehit. Dađistaga dakkár čálalaš hámit leat sajáiduvvan erenoamážit gilnamman aiddo fal dárogielat nammaatnui. Seammalá-

gan proseassat leat dáhpáhuvván eará álgoálbmogiid báikenamaide maiddá, go earágielat eiseválddit leat čállán eaminamaid iežaset giela vuodul. Gordon (1984: 222) lea čállán sullasaš lonenproseassa birra irokes-čeardda indiánaid njálmmálaš giela namaid sirdimis koloniála álbmogiid čálalaš nammageardái:

Iroquois place-names, like their language, existed primarily in oral form. Whites recorded Iroquois place-names phonetically in their own written languages. When Indian place-names were needed in white document concerning land grants, treaties, laws, and settlements, they were usually recorded by a white law clerk. This procedure introduced Iroquois place-names into official white oral and written usage, thus also establishing them in white place-name landscape.

Go irokesgiela namat adnojuvvojedje koloniála álbmogiid dokumeanttain, de dat mielddisbuvttii ahte namat sajáidahttojuvvojedje «vilgesolbmuid» báikenammaduovdagiidda, nugo Gordon lea dán proseassa govven. Kostanski ja Clark (2009: 189) fas gohčodeaba tearpmain *Anglo-Indigenous* dakkár Austráalia eamibáikenamaid, mat sirdojuvvojedje engalsgiel kontekstii ee. kartográfalaš bargguid oktavuodas. Dás lea sáhka seammalágan nammalonenseassas go sámi guovlluin, go sáme-giel báikenamat válodojuvvojit atnui čálalaš konteavsttas ja ná sajáiduvvet dárogillii. Ovdamearkan heivejit ee. namat *Alleknjarg*, *Sirma*, *Stallogargo*, *Sarves* ja *Haldde*, mat leat sámi báikenamaid boarrásat čállinvugiid hámit muhto adnojuvvojit dáid hámiiguin erenoamážit dárogiela konteavsttas. (Gč. maiddá Helander 2009b.)

Sámi guovlluid didolaš odđasisnammadeapmi čavgejuvvo 1800-logu rájes

Eurohpálaš kolonialismma struktuvrrat čavgejuvvojedje 1800-logu loahpas, namalassii seamma áigge go nátionálastádaid huksenproseassa biddjojuvvui johtui (Yazzie 2000: 39). Danin lea mearkkašan veara, ahte nátionálastádaid huksenproseassa áiggis leat eamiálbmogiid ja vehádagaid giedahallamis čielga oktavuodát mángga čuođi jagi bistán kolonialismii. Nátionálastáda ulbmilin lei hukset representašuvnna ovttagielat monokultuvrralaš servodagas. Danin maiddá báikenamaid giedahallan čájeha

seammalágan toponymalaš kolonialismma vugiid go maid kolonialismma historjjá nammabidjanproseassat čájehit. Maiddái Davviriikkain čavgejuvvui sámi báikenamaid virggálaš atnu erenoamážit 1800-logu rájes oassin našuvdnahuksenáiggi doaimmain. Báikenamaid vuoruheapmi ja giellaválljen adnojuvvojedje beaktilis strategiijan, maiguin nationálastádat sáhtte nanusmahttit *mii*-ipmárdusa nationála ideologalaš ulbmiliidda heivvolažžan.

Norggas bodii fápmui jagi 1876 vuosttaš sámi báikenamaid dáruiduhttimii guoskevaš mearrádus, go Finnmárkku eanavuovdinláhkii (mii lei reviderejuvvon jagi 1863) lasihuvvui vehádatnamaide guoskevaš láhkaásahus (Helander 2004: 140). Dan rájes mearriduvvui sámi báikenamaid atnu dáruiduhttinulbmiliid ektui. Báikenamaid virggálaš atnu oažžugodii 1870-logu rájes Norggas čielgaseappot stivrejuvvon málle ja garraseappot definerejuvvon ulmila. Sámi guovlluin ledje dáruiduhtán báikenamaid gal juo ovdal eanaláhkii lasihuvvon mearrádusanai nugo ovddit kapihtalis lea čilgejuvvon, muhto namaid dáruiduhttin ii lean dalle vel leamaš nu dárkilit meroštallojuvvon ja čielgasit stivrejuvvon guovddáš eiseválddiid politihkka go 1870-logu rájes. (Helander 2008.)

Norgga guovddáš eiseválddit čatne sámi báikenamaid dáruiduhttima eanavuovdinlága láhkaparagrafaide ja kártaráhkadeami rávvehusaide. Nugo ovddit kapihtalis juo lean čilgen, de sámi guovlluin ledje dárogiel báikenamat guhká makrotoponymaid dásis. Skandinávalaš gálduin, mat govvejit dálá Norgga beale sámi guovlluid, leat namat álggos eanaš riddoguovlluin, ja dárogie la nammabidjan lea dađistaga leavvan rittus vuonaide ja mearragáttis siseatnamii. Dát nammabidjanhistorjá lea danin hui seammalágan go eurohpálaččaid koloniála nammabidjama proseassa lea govvejuvvon eará guovlluinnai. Guovllut koloniserejuvvojedje álggos rittus, ja nugo Cronon (2003: 19–20) govve Amerihká koloniserema New Englandda guovllus, de dat New England man Eurohpás guhká dovde, lei mearragátti lahka (gč. maiddái Harley 2001: 169–195; Hodges 2007: 383–384).

Go Norggas álggii ee. topográfalaš kártaid ráhkadeapmi ja eatnamiid vuovdin dárkileappot regulerejuvvui eanalágain 1800-logus, de eiseválddiide šattai dárbu bidjat dárogiel namaid maiddái mikrotoponymaide ja erenoamážit maiddái sámiid ássanbáikkiide. Dan rájes biddjojuvvui johtui hui diđolaš sámi báikenamaid dáruiduhttin, mas lei čielga ulbmilin hábmet Norgga našuvdnii heivvolaš representašuvnna. Dán proseassa čađaheamis adnojuvvojedje guokte toponymalaš strategiija: toponymalaš jaskkodahttin ja toponymalaš vuolideapmi (gč. dárkileappot Helander 2008; 2009a).

Toponymalaš vuolideapmi lea didolaččat adnojuvvon hierarkiija, mainna eami-álbmotgiela báikenamma vuoliduvvo hálddašeaddji giela báikenama ektui. Norgga eanavuovdinláhki lasihuvvui jagi 1876 láhkaásahusparagráfa, mas celkojuvvui ná: «*Eanaopmodahkii galgá bidjat dárogiel nama, ja vejolaš sámi ja látti (kveana) nama lasihuvvo ruođuid sisa.*» (Regl. 1876 § 3 f.) Dáinna mearrádusain duddjojuvvui čielga hierarkiija, mainna sámi ássannamat vuoliduvvojedje dárogiel namaid ektui. Kártabargguid rávvehusain 1880-logu rájes deattuhuvvui maiddái toponymalaš vuolideapmi erenoamážit dalle, jus báikkis ii lean ovddežis makkárge dárogiel nama. Kártarávvehusaid mielde sámi namma galggai jorgaluvvot dárogillii ja dasto vuoruhuvvot báikki rievttis namman ja sámi namma biddjot ruođuid sisa (NGO 1886; *Instr.* 1895: 23).

Toponymalaš vuolideapmi lea strategiija, mas báikkiid álgoálgosaš sámi namat dohkkehuvvojedje mielde virggálaš atnui. Hierarkijain dattetge huksejuvvui ipmárdus, ahte dárogiel namat leat rievttis, primára namat ja sámi namat leat dušše muhtinlágan lasáhusat. Mearkkašahtti lea, ahte dávjá dušše sámi namma lei njálmálaš anus ja dárogiel namma lea nammapolitihkalaš mearrádusaid vuodul ráhkaduvvon namma, muhto dattetge dat vuoruhuvvui. Didolaččat ráhkaduvvon dárogiel báikenamaide lea mihtilmas, ahte sámi báikenamat ledje vuolggasadjin dahje mállen, daningo dat juogo jorgaluvvojedje dahje heivehuvvojedje sámegeielas dárogillii. Dávjá vel báikegottiid olbmot galge jorgalit namaid kartográfaiide. Báikenamaid ráhkadeapmi mielddisbuvttii mánggalágan unnit eanet eahpelihkostuvvan dárogiel dahkunamaid, daningo báikenamaid jorgaleapmi lea metodologalaččat váttis ja muhtumin veadjemeahttun proseassa. (Helander 2008; vrd. maiddái omd. Short 2009.) (Namaid dáruiduhttima gielalaš lonenvugiid lean analyseren dárkileappot ee. Helander 2007; 2008 ja 2009b.)

Toponymalaš vuolideami čielga ulbmilin lei sajáidahttit dárogiel namaid ja jávkadit sámi namaid. Sámi namat dárbbášuvvojedje veahkkin dassái go dárogiel namat galge sajáiduvvat atnui. Toponymalaš vuolideamis lei dan dihte seammalágan ulbmil go skuvladáruiduhttimis: eiseválddiid oainnus sámegeiella dohkki dušše veahkkin dassáži go dat galggai voittáhallat dárogillii.

Nubbi váldestrategiija mainna sámi báikenamaid virggálaš atnu lea stivrejuvvon ja mii lea sakka váikkuhan representašuvdnii, lea *toponymalaš jaskkodahttin*. Dán strategiija mielde sámi báikenamma ii dohkkehuvvon oppanassiige virggálažžan. Toponymalaš jaskkodahttin lea adnojuvvon Norgga bealde sihke eanaopmodagaid nammaválljemis ja maiddái topográfalaš kárttaid ráhkadeamis. Dán strategiija atnu

mearriduvvui hui čielgasit jagi 1902 eanavuovdinlága láhkaásahusain: «Mihtiduvvon eanaopmodahkii biddjojuvvo dárogiela namma» (Ot.prp. 1901). Dáinna lágiin ássanbáikkiid sámi namaid toponymalaš jaskkodahttin čadnojuvuvui oktii eanaomastemiin ja ássanhistorjjálaš representašuvvna hábmemiin. Dát láhkaásahusoassi lea sakka váikkuhan dasa, ahte sámegiel ássanbáikkiid namat leat báhcán dušše fal njálmmálaš atnui eaige leat dohkkehuvvon makkárga čálalaš oktavuhtii nugo omd. eanagirjjiide, kárttaide eaige luoddagalbbaidege (vrd. maiddái Daniels 1998: 115).

Sámi báikenamaid toponymalaš jaskkodahttin lei leamaš dábálaš strategiija juo historjjálaš gálduin. Dan dihte 1800-logu loahpa toponymalaš jaskkodahttin ii lean miige ođđa vugiid muhto baicce joatka dan merkenvuohká, mii lei sámi guovluin adnojuvvon juo guhká. Erenoamáš lea dattetge dat, ahte 1800-logu rájes lassánii sakka dárogiel báikenamaid didolaš ráhkadeapmi maiddái mikrotoponymaid dásis. Sámi namaid jaskkodahttimiin ja dárogiel namaid vuoruhemiin sajáidahttojuvvojedje dárogiel namat dakkár mikrodási lokalitehtaide, maidda eai ovddežis lean njálmmálaš árbevierus oppanassiige sajáiduvvan dárogiel buohtalasnamat. (Helander 2008: 148–149; vrd. maid omd. Helander 2004: 75–77.)

Toponymalaš vuolideami ja jaskkodahttima váikkuhusat representašuvdnii

Čuovvovaš siiddu tabealla ovdamearkkat čájehit, mo toponymalaš vuolideapmi ja jaskkodahttin geavadis leat adnojuvvon sámi báikenamaid virggálaš anu vuostá. Tabellii leat čohkkejuvvon sámiiid ássanbáikkiid namat Girkonjárgga birrasis Máttavárjjagis. Namat leat čállojuvvon nugo dat lea merkejuvvon golmma kártii 1800-logus. Ovdamearkkat čájehit, ahte jagiid 1861 ja 1888 etnográfalaš kárttaide merkejuvvojedje sámegiel namat eanaš háviid toponymalaš vuolidemiin, namalassii dalle go dat čállojuvvojedje ruođuid sisa dárogiel nama vulobeallái. Go topográfalaš kárta (Æ5 Neiden) addojuvuvui olggos jagi 1893, de ii oktage sámegiel ássanbáikki namma šat dohkkehuvvon kártanamman, muhto dát njálmmálaš árbevieru namat jaskkodahttojuvvojedje virggálaš anus.

Tabealla. Sámiid ássanbáikkiid ja gilážiid sámegeiel namat Girkonjargga guovllus Máttá-Várjjagis. Sámi namat leat álggos ovtastuvvon toponymalaš vuolidemiin dárogeiel namaiguin muhto manjá čihkkjuvvon eret virggálaš anus toponymalaš jaskkodahttimiin (Helander (2008) mielde).

Friis (1861-1) etnográfalaš kárta	Friis (1888-2) etnográfalaš kárta	Æ5 Neiden (1893) grádamihhtokárta
Dimesholm (Timberrovve)	Dimesholm Timberrovve	Dimesholmen
Braselv (Guollevejokka)	Braselv (Guollevejokka)	Braselven
Storbugt (Nirvagoppe)	Storbugt (Nirvagoppe)	Storbugten
Leervaagnæs (Ruovvenjarga)	Leervaagnæs (Ruovvenjargga)	Steinskjærneset
Skogerönæs (Salamgæčče)	Skogerönæs (Salamgæčče)	Skogeröneset
Höbugt (Nuovisgoppe)	Höbugt (Nuovisgoppe)	Höibugten
Junkerelv (Lonkesjokka)	Junkerelv (Lonkesjokka)	Lonkoselven
Buholm (Čaigak)	Buholm (Čaigak)	Buholmen
(Oažželuokta) Stonga	Staanga	Staanga
Piselvnes (Akkalanjarg)	Kirkenes (Akkolagnjargga)	Kirkenes
Ropelv (Jurrajokka)	Ropelv (Jurrajokka)	l Ropelven
Guocagoppe	Strømbugt Guocagoppe	Strømbugten
Sandnæs (Goadda)	Sandnæs (Goadda)	Sandnes

Tabealla nammaovdamearkkat čájehit, mo toponymalaš vuolideapmi rievdaduvvui álkit toponymalaš jaskkodahttimiin. Ovdamearkkat čájehit maiddái, ahte sámi

ássanbáikkiid namaid jaskkodahttin addá gova dego moaddelogi jagis livččii dáh-páhuvvan giellamolsunproseassa, daningo buot ássanbáikkiid namaid jaskkodahttin dulkojuvvo hui álkit sámi ássanhistorjjá ja sámegiela jaskkodahttimin. Dan dihte báikenamaid toponymalaš jaskkodahttimiin duddjojuvvui representašuvdna, mii doarjjui ipmárdusa ássanguovlluid dárrolašvuodas ja ná huksii boastoipmárdusa sámi guovlluid ássanhistorjjá ja gielalaš dili birra.

Dát representašuvdna lea nannejuvvon maiddái *Norske gaardnavne* -girjeráiddus (gč. omd. Rygh 1924), masa leat 1800-logu loahpa rájes čohkkejuvvon ássanbáikkiid namat fylkkaid mielde. Dain girjjiin lulit fylkkaid rájes gitta Romssa fylkii eai namuhuvvo sámegiela ássanbáikkiid namat obanassiige muhto dušše fal virggálaš matrihkalnamat. Ná dát girjjálaš dieđutnai doalahit sámi ássanbáikkiid toponymalaš jaskkodahttima. Girjeráiddu Finnmárkku oasis (Rygh 1924) leat sámegiela ássanbáikkiid namat namuhuvvon, muhto dán oasisge leat dárogiel namat eanaš guovlluin merkejuvvon vuosttažin ja buoiddit bustávaiguin go sámegiela namat. Girjji vuohki deattuhit dárogieles namaid ja sámi namaid fas vuolidit nanne representašuvnna, man mielde dárogieles namat leat rievttet namat ja sámi namat dušše muhtinlágan lasáhusat. Dárogiel namaid nammaosiid sátnesemantihkalaš etymologiseremat dorjot maiddái oainnuid dárogiel namaid originála vuodus, muhto dulkojumiin eai leat váldon vuhtii loatnagaskavuodas báikkiid ja lagaš guovlluid sámegiela namaide. (Helander 2008: 90–95.) Dán girjeráiddus lea ain stuora auktoritehta dárogiel birasiin ja danin datnai nanne ain boares, dáruiduhttináiggi rájes sajáidahttojuvvon representašuvnna.

Sihke toponymalaš vuolideapmi ja jaskkodahttin leat beaktilis strategijjat, mat leat sakka váikkuhan dasa, makkár representašuvdna lea sámi guovlluin báikena-maiguin áiggi mielde hábmejuvvon. Eanavuovdindoaimmain lei sámi ássanna-maid dáruiduhttin ollašuvvan jagi 1902 eanalága lánkaásahusa mielde, daningo dan rájes galge ássanbáikkiid namat dušše fal dárogillii. Maiddái kárttaid nammaatnui lea gitta dássázii leamaš mihtilmas, ahte ássanguovlluid sámi namat jaskkodahttojuvvojedje. Danin kárttain šattai binára juohku nu, ahte meahci bealde sáhtte leat sámi namat mielde vuoliduvvon vuogi mielde, muhto ássanguovlluid namat ledje aivve fal dárogillii. Danin maiddái topográfalaš kárttat leat dorjon representašuvnna dego buot ássanguovllut livčče lean dárogielat ja dáčča guovllut, ja sámi kultuvra ja eallinvuohki čadnojuvvui nomadismii. (Helander 2008; 2009a: 257–258.)

Ássanguovlluid deattuheapmi nammabidjamis meahcceguovlluid ektui lea leamaš maiddái mielde hukseme oarjemáilbmái mihtilmas opposišuvnna siviliserejuvvon

kultuvrra ja villa luonddu gaskkas. Ássanguovllut ledje siviliserejuvvon kulturguovllut, ja dárogielat báikenamaid vuoruheapmi dain guovlluin doarjjui dán ipmárdusa. Norggas hábmejuvvui 1800-logus historjáčállin, man mielde fásta ássi agrára dárogielat olbmot sáhtte hábmet historjjá ja sis sáhtte leat eanaoamastanrievttit. Sámiid eallinvuohki meroštallojuvvui nomadisman, mii ii sáhttán ásahit eanaoamastanrivttiid. Ná báikenamaiguin hábmejuvvon representašuvdna speadjalastá maiddá sámiid vuoigatvuodahistorjjá (Helander 2008: 84–85; vrd. maiddá Agnew 1998: 36; Blaut 1993: 25).

Eamiálbmogiid báikenamaid dohkkeheamis virggálaš atnui lea sullasaš binára juohku luonddu- ja ássannamaid gaskkas maiddá eará guovlluin go Sámis. Ovdamearkka dihte lea Austrálias New South Wales oassestádas leamaš jagi 2001 rájes fámus nammapolitihkka, mii doarju guovttegielat báikenammaanu. Dál lea vejolaš váldit sihke aboriginála ja eurohpálaš nama buohtalagaid virggálaš atnui. Geavadis dát mearkkaša dan, ahte dál sáhttet lasihit eamiálbmogiid namaid lassin daidda eurohpálaš namaide, mat leat juo anus (*Dual Naming* 2010: 1). Lea dattetge mearkkašahtti, ahte dain guovttegielat nammaanuvon rávvehusain lea namuhuvvon okta guovddáš ráddjehus: guovtti gillii sáhttet leat ng. luonddunamat (nugo omd. váriid, jogaid, jávrriid ja eará luonddubirrasii gullevaš namat), muhto gávpogiid, gávpotosiid ja luottaid namat galget leat dušše fal ovttá gillii (*Dual naming* 2010: 1). Dát mearkkaša namalassii dan, ahte virggálaš anus dassáži leamaš engalsgielat gili- ja gávpotnamat adnojuvvojit ain áidna ássannamman. Dát ráddjehus lea dan dihte maiddá ovdamearka das, mo eamiálbmogiid namat eai dohkkehuvvo ássanguovlluid namman muhto dušše fal luonddubáikkiid namman. Ná dát mearrádusnai doalahat representašuvnna, man mielde aboriginálat gullet lundui muhto eai fal urbána kulturbirrasiidna.

Representašuvnna doalaheapmi Norgga beale Sámis ja dálá gielalaš duovdagat

Go luottaid huksen Norgga bealde dađistaga lea lassánan 1900-logu mielde, de álge bidjat gilážiid namaid maiddá luoddagalbbaide. Dainge adnojuvvojit seamma dárogiel báikenamat, mat leat dokumenterejuvvon ee. eanaregistarii ja iešgudegelágan kártaide, nugo omd. *Karlbotten*, *Nyborg*, *Furuflaten*, *Manndalen*, *Trøsseberg*, *Snubba*, *Kjøpsvik* ja *Drag*. Easkka jagi 1990 báikenammalága (Lov 1990) mielde lea sámegeiel ássanbáikkiid ja gilážiid namaid leamaš vejolaš dohkkehit virggálažžan dássálagaid

dárogiel namaiguin. Sámi namaid virggálaš dohkkeheapmi lea oassi dálá toponymalaš dekoloniserenproseassas, mii mearkkaša válde ráhkadusaid rievdamiid ja njálmálaš árbevieru sámi namaid seammaárvosas anu dárogie la báikenamaiguin. Danin leat gitta 1990-logu rájes evttohuvvon olu sáme giel gilinamat virggálaš atnui, nugo omd. ovddabeale namuhuvvon dárogiel gilinamaid buohtalasnamat *Karlbotten ~ Storravunna, Nyborg ~ Rovvejohka, Furufjorden ~ Vuošvággi, Mandalen ~ Olmmáivággi, Trøsemark ~ Vuopmegeahči, Snubba ~ Duorga, Kjøpsvik ~ Gásluokta* ja *Drag ~ Ájluokta*. Ii oktage dáin sámi buohtalasnamain leat vel dássázii (jagi 2011) váldon virggálaš atnui ee. luoddagalbbain.

Luoddagalbbat leat hui oinnolaš oassi dálá gielalaš duovdagiin (eng. *linguistic landscape*). Dat ahte giella geavahuvvo (dahje ii geavahuvvo) almmolaččat, ovdanbukta oainnuid, mat váikkuhit, stivrejit dahje mearridit giellapolitihka ja -geavaheami (Shohamy 2006: 110). Danin sámi guovlluid luoddagalbbat, main leat namat dušše fal dárogillii, ovddastit ain eiseválddiid dáruiduhttináiggi politihka ja oainnuid dominánta dahje hálddašeaddji kultuvrras (vrd. Ben-Rafael 2009: 49).

Luoddagalbbat leat hui fámoláččat daningo daid oaidnit dávjá ja danin daid nammaanus lea vel stuorát váikkuhus olbmuid beaivválaš giellageavahussii ja ipmárdussii reála máilmmis go omd. kárttain. Danin báikenamaiguin hábmejuvvon gielalaš duovdagat leat maiddá dorjon aiddo fal dan seamma ovttagiellat dárogie lat representašuvnna, mii didolaš namma politihkain lea Norggas huksejuvvon olles 1900-logu áigge. Guhká huksejuvvon representašuvnna doalaheapmi lea guovddáš oassi válddi geavaheami strategijain. Ben-Rafael (2009: 47) mielde lea ain dábálaš ahte váldekultuvrra hegemoniija kontrollere gielalaš duovdagiid. Aiddo nátionálastádat leat ovdamearkkat das, ahte dušše fal nátionála giella adnojuvvo gielalaš duovdagiid dohkálaš giellan. Mađi eanet válde relašuvnnat váikkuhit gielalaš duovdagiid ráhkadusaide, dađi eanet dat sáhttet dagahit konfrontašuvnnaid, dahje sániid sođiid nugo Ben-Rafael (2009: 47) dákkár vuostálasvuodaid maiddá gohčoda. Almmolaš arenat ja gielalaš duovdagat sáhttet leat sadjin ideologalaš nákkuide (Shohamy 2006: 110–111).

Norgga bealde leat vásihan ahte ássannamaid jaskkodahttima rievdadeapmi lea váttis proseassa. Sáme gillii evttohuvvon gilážiid namat leat boktán gitta 1990-logu rájes hui olu iešguđegelágan vuosttaldeami, mediaságastallama ja mañimuš áiggiid maiddá garra ságastallama sosiála mediain sámi báikenamaid vuostá (omd.

Helander 2006: 55–56; 2010; Oskal 2003; *Ávvir* 2008; NRK 2011; vrd. maiddái Dal Negro 2009). Dán vuostálastimii lea maid mihtilmas, ahte dat nagoda sakka váikkuhit erenoamážit báikkálaš dási eiseválddiid oainnuide. Geavadis dat mearkkaša dan, ahte sámi ássanbáikenamaid toponymalaš jaskkodahttin ain doalahuvvo ja erenoamážit gilážiid namaid virggálaš dohkkeheapmi ovdána hui sporádalaččat.

Backhaus (2007: 5) mielde almmolaš galbbat leat erenoamáš semiohtalaš mearkkat daningo dat ovddastit maiddái eará áššiid go dušše fal dan dihto mearkka. Sáme-giela gilinamaid lasiheapmi luoddagalbbaide dulkojuvvo ja ipmirduvvo symbolan sámi rivttiide. Sámi gilinamat, mat evttohuvvojit luoddagalbbaide, ipmirduvvojit dan dihte daid rivttiid visuála mearkan. Danin sámi gilinamaid virggálaš anu vuosttaldeamis ii leat sáhka dušše fal luoddagalbbaid vuosttaldeamis, muhto oppalaččat sámiid rivttiid ja vuoigatvuodaid ja nu maiddái gielalaš ja ássanhistorjjálaš rivttiid vuosttaldeamis. (Helander 2010). Norgga beale sámi gilinamaid almmolaš anu vuostálastin erenoamážit luoddagalbbain čájeha maiddái dan, ahte sáme-giel gilinamaid virggálaš atnu ipmirduvvo áittan, mii rievdadivččii olles 1900-logu didolaččat huksejuvvo ássanguovlluid ovttagielat monokultuvrralaš representašuvnna.

Battiste (2000: xix) mielde postkoloniála servodagat eai oba gávdnoge. Buorebutge lea nu, ahte koloniála mentalitehta ja ráhkadusat leat ain buot servodagain. Dan lassin leat maiddái neokoloniála tendeanssat, mat ain dán áiggis vuosttaldit dekoloniserema. Neokolonialismii orru čielgasit gullame maiddái *toponymalaš neokolonialisma*, daningo servodagain leat ain fápmostruktuvrrat ja váldegeavahanvuogit, maiguin eamiálbmogiid báikenamaid virggálaš atnu ain stivrejuvvo ja caggojuvvo. Toponymalaš neokolonialismii lea mihtilmas aiddo fal guhká huksejuvvo representašuvnnaid doalaheapmi.

Gáldut

Materiála

Ávvir 2008 = Viđat rasisttalaš reivve ožžon. *Ávvir* nr. 21, 1.4.2008.

Instr. 1895 = *Instruks for detaljemåling*. Norges geografiske opmåling. Kristiania. – Kartsamlingen, Statens kartverk, Hønefoss

Lov 1990 = Lov 18. mai 1990 nr. 11 om stadnamn.

NGO 1886 = Brev fra Norges Geografiske Opmaaling 23.12.1886 til Den Kongelige Norske Regjerings Forsvarsdepartements arméafdeling. – Hovedarkivet, Statens kartverk, Hønefoss.

NRK 2011 = Samiske skilt provoserer. NRK Nordland <http://www.nrk.no/nyheter/distrikt/nordland/1.7495194> (1.4.2011).

Ot.prp. 1901 = Ot.prp. nr. 20 (1901–1902). Angaaende udfærdigelse af en lov om afhændelse af statens jord og grund i Finmarkens amts landdistrikt. Den norske regjerings underdanigste indstilling af 13de mars 1902, som ved kongelig resolution af 15de mars s. a. naadigst er bifaldt.

Regl. 1876 = *Reglement angaaende Fremgangsmaaden ved Afhændelse eller Bortforpagtning af Statens Jord og andre den tilhørende Herligheder i Finmarkens Amts Landdistrikt i Henhold til Lov af 22de Juni 1863*. Givet ved Kongelig Resolution af 6te Mai 1876.

Girjjálašvuolta

AGNEW, JOHN 1998: *Geopolitics. Re-visioning World Politics*. London – New York: Routledge.

ANDERSON, BENEDICT 1991 (1983): *Imagined Communities. Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. Revised Edition. London: Verso.

BACKHAUS, PETER 2007: *Linguistic Landscapes. A Comparative Study of Urban Multilingualism in Tokyo*. Multilingual Matters 136. Clevedon – Buffalo – Toronto: Multilingual Matters LTD.

BATTISTE, MARIE 2000: Introduction. Unfolding the Lessons of Colonization. – Marie Battiste (doaim.), *Reclaiming Indigenous Voice and Vision* s. xvi–xxx. Vancouver – Toronto: UBCPress.

BATTISTE, MARIE – HENDERSON, JAMES YOUNGBLOOD 2000: *Protecting Indigenous Knowledge and Heritage. A Global Challenge*. Saskatoon: Purich Publishing Ltd.

- BEN-RAFAEL, ELIEZER 2009: A Sociological Approach to the Study of Linguistic Landscapes. – Elana Shohamy – Durk Gorter (doaim.), *Linguistic Landscapes. Expanding the Scenery* s. 40–69. New York – London: Routledge.
- BERGSLAND, KNUT 1974: Synsvinkler i samisk historie. – *Norsk Historisk Tidsskrift* 53 s. 1–36.
- 1991: Stedsnavn som historisk kilde. – Hans Ragnar Mathisen (doaim.), *Sámi kulturmuittut. Samiske kulturminner. Báikenammačoaggima giehtagirji* s. 61–66. Romsa: Keviselie.
- BERKHOFER, ROBERT F. JR. 1978: *The White Man's Indian. Images of the American Indian from Columbus to the Present*. New York: Alfred A. Knopf.
- BLACK, JEREMY 1997: *Maps and History. Constructing Images of the Past*. New Haven – London: Yale University Press.
- BLACKSELL, MARK 2006: *Political Geography. Routledge Contemporary Human Geography Series*. London – New York: Routledge.
- BLAUT, J.M. 1993: *The Colonizer's Model of the World. Geographical Diffusionism and Eurocentric History*. New York – London: The Guilford Press.
- CLARK, GORDON L. – DEAR, MICHAEL 1984: *State Apparatus. Structures and Language of Legitimacy*. Boston: Allen & Unwin, Inc.
- CLOKE, PAUL – CRANG, PHILIP – GOODWIN, MARK 2005: *Introducing Human Geographies*. Second edition. Oxon: Hodder Arnold.
- CRONON, WILLIAM 2003 (1983): *Changes in the Land. Indians, Colonists, and the Ecology of New England*. New York: Hill and Wang. A division of Farrar, Straus and Giroux.
- DAL NEGRO, SILVIA 2009: Local Policy Modeling the Linguistic Landscape. – Elana Shohamy – Durk Gorter (doaim.), *Linguistic Landscapes. Expanding the Scenery* s. 206–218. New York – London: Routledge.
- DANIELS, STEPHEN 1998: Mapping national identities. The culture of cartography, with particular reference to the Ordnance Survey. – Geoffrey Cubitt (doaim.), *Imagining Nations* s. 112–131. York Studies in Cultural History. Manchester – New York: Manchester University Press.
- Dual naming – Supporting cultural recognition*. 2010. – http://www.gnb.nsw.gov.au/data/assets/pdf_file/0004/58837/P1021001_DualNaming.pdf (28.3.2011). Sydney: Land and Property Management Authority.
- EDNEY, MATTHEW H. 2009: The Irony of Imperial Mapping. – James R. Akerman (doaim.), *The Imperial Map. Cartography and the Mastery of Empire* s. 11–45. Chicago – London: The University of Chicago Press.

- FRETTE, THOR 1984: Samiske og finske navn i eldre skriftlige kilder. – Botolv Helleland (doaim.), *Den 3. nasjonale konferansen i namnegransking* s. 69–73. Institutt for namnegransking. Oslo: Universitetet i Oslo.
- 1986: Noen synspunkter på *-anger (-angen)*. – Årsmelding 1985 s. 66–79. Institutt for namnegransking (Norsk stadnamnarkiv). Oslo: Universitetet i Oslo.
- GORDON, JEFFREY J. 1984: Onondaga Iroquois Place-Names. An approach to Historical and Contemporary Indian Landscape Perception. – *Names* 32, 3 s. 218–233.
- HANSEN, LARS IVAR – OLSEN, BJØRNAR 2004: *Samenes historie fram til 1750*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- HARLEY J. B. 2001: *The New Nature of Maps. Essays in the History of Cartography*. Paul Laxton (doaim.). Baltimore – London: The Johns Hopkins University Press.
- HELANDER, KAISA RAUTIO 2004: Muhtin fuomášumit báikenamaid njálmmálaš ja čálalaš anus Norgga beale davimus Sámis. – Lars Magne Andreassen (doaim.), *Samiske landskapsstudier* s. 72–86. Dieđut 5, 2004. Guovdageaidnu: Sámi Instituhtta.
- 2007: Sámi báikenamaid dáruiduhttin uniovdnaáigge ja dárogiela namaid lonenuogit. – *Sámit, sánit, sátnehámit. Riepmočála Pekka Sammallahtii miessemánu 21. beaivve 2007* s. 137–159. Suomalais-Ugrilaisen Seuran Toimituksia 253. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.
- 2008: *Namat dan nammii. Sámi báikenamaid dáruiduhttin Várjjaga guovllus Norgga uniovdnaáiggi loahpas*. Dieđut 1, 2008. Guovdageaidnu: Sámi allaskuvla.
- 2009a: Toponymic Silence and Sámi Place Names during the Growth of the Norwegian Nation State. – Lawrence Berg – Jani Vuolteenaho (doaim.), *Critical Toponymies. The Contested Politics of Place Naming* s. 253–266. Surrey – Burlington: Ashgate.
- 2009b: Renaming Indigenous Toponymy in Official Use in the Light of Contact Onomastic Theories. – *Proceedings of the 23rd International Congress of Onomastic Sciences* s. 492–500. Toronto: York University.
- 2010: The Power of Administration in the Official Recognition of Indigenous Place Names in the Nordic Countries. Trends in Toponymy 4. Edinburgh: University of Edinburgh. Almmustahttojuvome.
- HODGES, FLAVIA 2007: Language Planning and Placenames in Australia. – *Current Issues in Language Planning* 8, 3/ 2007 s. 383–403.
- HÄKLI, JOUNI 2002: Mapping the historical sense of Finland. – *Fennia* 180, 1–2 s. 75–81.

- JACOB, CHRISTIAN 2006: *The Sovereign Map. Theoretical Approaches in Cartography throughout History*. Chicago – London: The University of Chicago Press.
- JOHNSTON, R. J. – GREGORY, DEREK – PRATT, GERALDINE – WATTS, MICHAEL 2000: *The Dictionary of Human Geography*. 4th edition. Malden – Oxford – Victoria: Blackwell Publishing.
- KOSONEN, KATARIINA 2000: *Kartta ja kansakunta. Suomalainen lehdistökartografia sortovuosien protesteista Suur-Suomen kuviin 1899–1942*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 793. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- KOSTANSKI, LAURA – CLARK, IAN D. 2009: Reviving old Indigenous names for new purposes. – Harold Koch – Luise Hercus (doaim.), *Aboriginal Placenames. Naming and Re-Naming the Australian Landscape* s. 189–206. Aboriginal History Monograph 19. Canberra: ANU E Press and Aboriginal History Incorporated.
- MCKINNON, MALCOLM 2009: *Place names. Te Ara - the Encyclopedia of New Zealand*. – <http://www.TeAra.govt.nz/en/place-names>. Updated 27.11.2009.
- MILLER, ROBERT J. 2008: *Native America, Discovered and Conquered. Thomas Jefferson, Lewis and Clark, and Manifest Destiny*. Lincoln and London: University of Nebraska Press.
- MONMONIER, MARK 1995: *Drawing the Line. Tales of Maps and Cartocontroversy*. New York: Henry Holt and Company.
- OSKAL, NILS 2003: Samisk offentlighet og demokrati på norsk. – Bjørn Bjerkli – Per Selle (doaim.), *Samer, makt og demokrati. Sametinget og den nye samiske offentligheten* s. 318–337. Oslo: Gyldendal.
- PAASI, ANSSI 1996a: *Territories, Boundaries and Consciousness. The Changing Geographies of the Finnish-Russian Border*. Belhaven Studies in Political Geography. New York: John Whiles & Sons.
- 1996b: Inclusion, exclusion and territorial identities. – *Nordisk samhällsgeografisk tidsskrift* 23 s. 3–17.
- RYGH, OLUF 1924: *Norske gaardnavne. Navne paa matrikulerede jordeiendomme i Finmarkens Amt*. Udgivne med tilføiede forklaringer af J. Qvigstad og Magnus Olsen. Attende bind. Kristiania: W. C. Fabritius & Sønner.
- SCHWARTZ, SEYMOUR I. 2003: *The Mismatching of America*. Rochester – Woodbridge: The University of Rochester Press.
- SHOHAMY, ELANA 2006: *Language Policy. Hidden Agendas and New Approaches*. London: Routledge.
- SHORT, JOHN RENNIE 2009: *Cartographic Encounters. Indigenous Peoples and the Exploration of the New World*. London: Reaction Books.

- SMITH, ANGÈLE 2003: Landscape representation. Place and identity in nineteenth-century ordnance survey maps of Ireland. – Pamela J. Steward – Andrew Strathern (doaim.), *Landscape, Memory and History. Anthropological Perspectives* s. 71–88. London – Sterling, Virginia: Pluto Press.
- SMITH, LINDA TUHIWAI 2004 (1999): *Decolonizing Methodologies. Research and Indigenous Peoples*. London: Zed Books.
- TAYLOR, CHARLES 1985: *Human Agency and Language*. Philosophical papers 1. Cambridge: Cambridge Press.
- TODOROV, TZVETAN 1984 (1982): *The Conquest of America*. New York: HarperPerennial.
- TURNBULL, DAVID 1993 (1989): *Maps are Territories. Science is an Atlas*. A portfolio of exhibits. Victoria: The University of Chicago Press.
- WARHUS, MARK 1997: *Another America. Native American Maps and the History of Our Land*. New York: St. Martin's Press.
- WHITFIELD, PETER 1998: *New Found Lands. Maps in the History of Exploration*. New York: Routledge.
- YAZZIE, ROBERT 2000: Indigenous Peoples and Postcolonial Colonialism. – Marie Battiste (doaim.), *Reclaiming Indigenous Voice and Vision* s. 39–49. Vancouver – Toronto: UBCPress.

Sami Place Names, Power Relations and Representation

A representation is a set of practices by which meanings are constituted and communicated. Representations not only reflect reality, but they help to constitute reality. Hence the representation is often deliberately built up or constructed to give a socially and politically defined image of the society. The crucial question is who has the power of building up, deciding and keeping the representation. Historically, Western eurocentric representations connected to colonial power relations and also to strong nation states have mostly imposed the power relations and affected image and understanding of the world.

In my paper, I will discuss how indigenous place names have historically been treated in forming a deliberate representation. Colonial naming and renaming practices in indigenous areas are defined as toponymic colonialism by late J. B. Harley (2001: 181). As shown in this paper, the similar renaming practices can also be found in the Western nation states when deliberately suppressing indigenous toponymy during the nation building process. The history of Norwegian toponymic policy is used as an example of processes of toponymic colonialism in a Western nation state. The paper will exemplify strategies of silencing and subjugation of indigenous place names which are used to construct and to keep the representation.

The historical legacy of the toponymic colonialism still affects especially the current linguistic landscape in many indigenous areas. A long-standing use of only majority toponymy and silencing indigenous names, especially settlement names such as village and town names in signing, have significantly strengthened the monolingual representation which has been built up during a long time. Hence, the current decolonization process in aiming to an equal multilingual use of toponymy in official contexts, still meets harsh opposing which keeps the status quo of the present representation. This shows that the toponymic colonialism is not just a historical phenomenon but rather has changed to toponymic neocolonialism in the contemporary situation.

KAISA RAUTIO HELANDER

kaisa-rautio.helander@samiskhs.no

Sámi University College